

FOAIE LITERARĂ

Pentru redacție responsabilă :

LUCREȚIA RUDOW-SUCIU.

Apare o dată pe săptămână (Duminică).

PREȚIUL:

Pe un an . . . . 4 fl.

Pe jumătate de an 2 fl.

Pe un pëtrar de an 1 fl.

Pentru România și
străinătate 14 fre.

Editor și proprietar:

Dr. W. RUDOW.

Sfat prietinesc dlui Fidelio. *)

La întrebarea pusă cu multă încredere de sine care tradează pe omul tiner și nepățit, îmi permit a face următoarele observări :

Intențiunea dlui Fidelio de a cere sfat dela alții mai bătrâni și pățiti e foarte norocoasă și multe neplăceri și necazuri s'ar putea stîrpi din rădăcină, dacă tinerul de ambele sexe ar proceda așa.

Acum sfaturile estea a betrânilor constau sau din experiențele proprii, sau din citarea părerilor a bărbaților geniali, care s'au ocupat serios cu cestiunea asta.

Pentru caracterizarea relațiunei dintre tineret citez aci cugetele din poesia populară a lui Rosegger, în care un tiner necăjit de dor se duce la popa și îl întreabă, că fertatu-i se iubească fetele, ăsta-i răspunde aspru : „că, nu! și dacă totuș vei cuteza, ajungi în iad.“ După aceia se adresează cătră tatăso și acesta într'un ton răsît îi răspunde : „ia'ncearcă dacă vrei se faci cunoștință cu băta mea.“ Apoi își descopere taina inimei mamei, dar asta-i răspunde blând, ca se mai aștepte, căci îi prea tiner. In fine necăjit și neștiind încotro se mai deie, se adresează deadreptul cătră Dumnezeu ; Tatăl atot puternic a ris cu hohot și a zis : „No firește ! că doară pentru voi tinerii le-am creat !“ . . .

Datorința oamenilor, cari stau în fruntea afacerilor nu e ca se sugruma afecțiunea asta naturală și puternică cum au cugetat ascheții cari inventând viața călugărească s'au blamat pentru vecie, ci numai ca s'o reguleze, togmai așa cum facem cu riurile. Regularea asta se numește la noi căsătorie legală : asta e scopul final a tuturor pasiunilor de dragoste, respective asigurarea respândirei rasei, în care familiile nu-s alt ceva decât aceia, ce sunt verigile la lanțuri.

Adeseori se aude zicând că căsătoria e mormântul

dragostei, dar asta nu-i adevărat. Aci se confundă dorul cu iubirea și se poate reduce la părerile noastre cele moderne și false despre amor. Unde totuș se întemplă, acolo n'a esistat nici odată dragoste adevărată, ci numai o pasiune sensuală, trecătoare.

Pentru ca se poată înțelege tinerii fetele, trebuie să citez aci și judecata genialului Pope despre majoritatea femeilor. **)

„Most women have no characters at all.
Matter too soft a lasting mark to bear,
And best distinguished by black, brown, or fair.“

(Cele mai multe femei n'au nici un caracter ;

Ele constau dintr'o materie prea fragedă ca să poată suporta
[poveri.

Și mai bine le poate omul împărți în negre, brunete și blonde.)
Mai departe zice despre ele :

„A very heathen in te carnal part,
Yet still a sad, good Christian at her heart.“

(Că-s pagâne mari în celea trupești, dar totuș creștine bune, cam triste în ale inimei.)

Judecata cea dintâi se nimerește bine cu părerile femeilor, cari zic, că bărbații sunt de vină, dacă ele sunt rele.

Părerile estea trebuie să și-le însemneze bine tot tinerul, să studieze aleasa inimei sale, căci în căsătorie se naște o rivalitate mare care se ieie frânele a mână. După un proverb polon, bărbatul e capul, iar femeia grumazii în familie ; ei, dar capul trebuie să se învêrtă așa cum vreau grumazii ! . . . Datorința femeiei e cât poate să fie propta autorității bărbatului, dar nu să o submineze. Din vaza bărbatului și ea are parte, dar un bărbat arare ori din renumele ei.

După părerile estea generale, se ne reîntoarcem

*) Vezi numărul 22.

**) Vezi epistola a II. To a Lady: Of the Characters of Women. (Cătră o doamnă ; Despre caracterele femeilor.)

iară la dl Fidelio, carele mi-să pare că-și face socotela fără crășmar — și uită de pedecile sociale.

Atari pedeci pot fi următoarele: o pozițiune socială diferită a ambelor părți.

Cu privire la asta putem observa, că ambițiunea la fete e mai mare decât la bărbați; un bărbat îndrăgostit de comun își pierde mintea, uită sau își neglijează datorințele — până când fetele prin amor adeseori devin mai istețe și mai viclene. Femeile supoartă mai în silă sărăcia decât bărbații și pentru asta noi nu vedem nici odată o fată avută măritându-se dupe un fecior sărac, carele n'are nimic sau nu-i nimic. Doamna Vampa *) nu dovedește asta — ce noi credem că o putem face de sute de ori — ci mai mult tot amenință bărbații c'o mulțime de coarne, dacă nu joacă așa, cu voie sau fără voie, cu puință sau fără puțință, cum voiesc histericele lor internaționale din România.

Măritarea cocoanelor din familiile Cuzeștilor, Bibeștilor, Catargiū, Ghica, Germani, Mocioni etc. după franțozi, Poleci, Muscali, Sârbi, Bulgari, Unguri, poate plini de datorii; și prin asta trecerea averilor ăstora mari românești în mâinile streinilor, de pe cari nime nu cutează să afirme, că ni-ar fi prietini sinceri, n'o putem primi de dovadă în cestiune, ci mai mult de un semn trist de decadență națională.

Din punct de vedere psihologic și natural considerată înclinarea fetelor: ele mai iute se hotăresc pentru feciorii cei frumoși, tineri sănătoși, corpulenți și câștigători, și asta e foarte natural, dacă ele în cunoștința slăbiciunii lor aspirează la unul carele se fie în stare nu numai lor, ci și generațiunii fiitoare a le fi scut și să le câștige trebuințele de toate zilele. Cele crescute falș mai visează și scâlzi în tot anul, baluri, toalete în totă luna, curtisanii, și voiajiuri la Paris cum o vedem asta peste Carpați, încât noauă ni se redică părul în cap, gândind că de unde iau bărbații banii fără a fura.

Norocul nostru, că la noi așa ceva nu există; dar cine știe, dacă am fi mai avuți. . . .

De o camdată sărăcia noastră ne mai conservează moralitatea, căci demoralizarea e soră de cruce cu luxul cel nebunesc.

Ce-i și cochetăria fetelor, dacă nu o selecțiune după Darwin sau alegerea celor tari pentru lupta noastră de esistență, în care cei gușați, urâți, slăbănogi sau bolnavi se împing la o parte ca să se stingă de pe lume, iar cei harnici se bucură de toate plăcerile lumii, eștia și pășesc plini de încredere victorioși înainte.

Femeile și fetele englese cari trec de cele mai cu-minte în lume, la o întrebare pusă nu demult într'o foaiă a lor, că dintre bărbați cari li mai place au respuns mai toate la înțelesul următor: în vârstă dintre 30 și 45 de ani, pentru că bărbatul pe timpul acesta are autoritate, câștigă, e statornic în iubire, adică nu aleargă după toate perpezile (poporul zice perpedă și opreg, nu

șurț!) pe stradă, ci se ține credincios de ce-i a lui. Ele sufăr tineretul cu 20 de ani să alerge înapoia lor, pe cum suferă omul un cățel, din distragere.

*

De și la domnișoarele dtale se pare că nu există nici o pedecă, totuș nu ție permis să zici hop, până nu ești în joc, căci ele sunt minorene, și vorba decizătoare o au părinții sau tutorii, cari nici odată nu vor fi așa proști ca se-și deie fetele după un simplu scriitor de versuri sau de proză românească, și carele în cele mai multe casuri e și un om sărac de tot. N'ai citit dta articolul doamnei Vampa despre lectura tinerimei de peste Carpați? Cel puțin una românească se fi amintit spre mângâierea noastră! . . . . .

Se presupunem că dta ai o pozițiune socială asigurată, plată bună, venituri competente, dar nici atunci se nu te ții sigur; fetele sunt ca o ghicitoră și pe la conveniri sociale pot fi foarte ușor purtate de nas de jucăuși și gigerli cari staū în vază mare la toate fetele spoite cu cultură și cine știe oare nu abuzează prăpădiții eștia de ușurința lor de minte?!

Ba, dacă se întemplă să fie copilele și frumoșice, cum sunt adeseori românele noastre, cât de ușor pot nimeri un milionar — fie acela chiar minorene, atunci uită mamele de a căuta că cine-i pețitorul acesta, cum li-e datina să facă cu feciorii cei mai sărăcuți — până când fetele se lapădă de tot ce-i românesc și se îndrăgostesc până peste urechi, în parvenitul acela.

Numai în afaceri de dragoste se mai nimerește așa bine zicătoarea, cu și în răsboi: audaces fortuna iuvat; fetele au ceva din naturelul oilor, se sparie togmai așa de ușor și fug, dar încăierate odată amuțesc ca cele din gura lupilor.

Slăbiciunea tinerimei noastre constă din lipsa de inițiativă, din încrederea în patriotismul fetelor și din reserva ce trebuie să și-o însușiască pe toate cărările, fiind la tot momentul atăcați de streini, ceea ce pe urmă li-să preface în naturel.

Ca semn de un atare mămăligănișm ne servește pretensiunea tinerului față de fată în poesia: Peptu-mi bate . . . . sau povestea iscălită cu „Sida“ din Numerul 17 în care tinerul așteaptă ca să-l sărute fata.

Poporul nostru e cu mult mai limpede la cap, el pricepe psihologia; fetele noastre de țeran când se află pe picior de luptă cu ficiorii zic: „eu gurița nu ții oiuda, de-i fi harnic ții lua.“ Saū: la omul cel avut îndată-i fata de marit, la cel sărac îndată-i mănzul bun de călărit.“

Togmai de părerea poporului nostru e și poetul cel vechiu roman Ausonius carele în epigrama sa a 38-a într'o limbă vechie zice:

Hanc volo, que non volt: illam que volt, ego nolo.
Vincere volt animos, non satiare Venus,
Oblatas sperno illecebras, detrecto negatas,
Nec satiare animum, nec cruciare volo.

*) Vezi Familia nrul 29, 1897.

Cu privire la toaletă :

Nec bis ciucta Diana placet, nec nuda Cythere,
Illa voluptatis nil habet, haec nimium,
Callida sed mediae Veneris mihi venditet artem
Femina : quae jungat quod volo, nolo vocet.

Inpreurări favorabile sunt : o pozițiune socială egală și armonia, care de comun lipsește în căsătoriile mixte. Așa vedem renegatele noastre că numai arareori ajung fericirea la care au visat.

Cu privire la esteriorul celor două fete, noi trebuie să preferim totdeauna pe cele brunete, nu pentru că tipul cel românesc e așa, ci pentru că brunetele au de obicei ochii frumoși, dinții buni, o constituțiune mai sănătoasă și dovedesa totdeauna o alipire mai mare de bărbat.*)

Frumsețe blonde sunt o raritate ; de cele cu păr negru și cu ochii albaștrii există numai în creerii aprinși a unor idealisti.***) Ochii blondinelor la betrânețe se tulbură, dinții sunt de comun răi, constituțiunea fragedă***) și nu arată niciodată acătare pasiune †) față de bărbat.

(Eu cred că e lucru cunoscut că blondele (și blonziții) fiind urmași ai popoarelor nordice, cresc mai încet, deci sunt și mai mult timp tineri. Așa pentru femeia brunetă floarea vieții e între anii 15 și 30, pentru cele blonde între 20—40, cel puțin în Europa. Asta o spune și trebuie s'o spună oricine a trăit mai mult timp în țeri nordice și sudice. Dacă o familie blondă trăiește mai mult timp într'o țară sudică, pe de o parte încuscrarea (cu brunetii) pe de alta clima va face ca urmașii vor îmbetrâni mai curând, dar să fie tocmai d'andoselea, asta n'o înțeleg nici n'o ved confirmat prin experiență. R.)

Eu din partea mea aș prefera, ba chiar aș risca să mă ved sugrumut de o brunetă, de cât atins de alta blondă a căror blândete seamănă cu a pisicelor.

În fine dle Fidelio îți recomand să-ți cauți mai întâi de studii — dacă nu le-ai terminat — câștigă-ți, luptă-te cum poți, pentru o pozițiune socială respectată, adună avere, sănătate de oțel, căci ajutor moral ai din partea fetelor și atunci ai șanse mari de succes nu numai în ochii copilelor, dar și în a părinților, și asta-i lucrul cel de căpetenie, pentru că unde întră odată foamea pe ușe sboară dragostea pe fereastă, afară.

Averea unei națiuni — zice Renan — constă din virtutea femeilor ei și în astă privință, har domnului, stăm mai bine ca cei de peste Carpați.

Împărtașindu-ți confidențial, că eu pe vremea mea tare aș fi fost mulțămitor unui om mai bătrân, carele mi-ar fi dat atari sfaturi și poate că atunci nu rămâneam holtei bătrân ; acum sunt de părerea ca să lăsăm cuvântul iubitelor noastre cetitoare ; dta să te întorci la bruneta și să păzești cât poți de ea ; pela toate cotitu-

rile, căci cine știe oare nu apare vre un rival în uniformă, ca să te ridice din șea căci grija nici odată nu strică ; eu într' aceia mă voiu apuca iară de studiul meu de predilecțiune pe care îl consider de cel mai important pe lüne și acesta e — nu te spăria — bucătăria. *)

T.

*) Aici suntem de-o părere cu Dvoastre !

Nota redacției.

Cartea dragostei.

Mi-ai răsărit ca și-o icoană
Din întruparea unui vis —
În cartea dragostelor mele
Tu prima pagină o-ai scris !

Dar când am început iubirea
Te-ai dus ca-n veci se nu-mi mai vii,
Spunându-mi să te uit, că 'n viață
A mea nici când nu poți să fi !

În urma ta în sfânta carte
Au scris mulțime de femei,
Azi cartea dragostei e plină,
Abia o port de groasă ce-i !

Și totuș când pierdut în gânduri
O recetesc din când în când ;
Stau oare 'ntreși cu-nduioșare
La prima pagină . . . și plâng !

Emilian.

Rețeta mamei.

(Schită.)

Dora-mi trimise abumul.

Inima-mi bătea într'un tempo neobicinuit, căci nu era lucru de toate zilele a lua în mână un obiect al Dorci. Era distincție rară pentru un tiner delat noi a vedea acest odor de album.

Zăpăcit de atata atenție desfăcui hârtia mătăsie în care era învelit, neteziți păreții albaștri cățifelați și admirai inimicarea de argint cu artisticul ei monogram și pe urmă deschisei cartea.

Cu circumspecțiune și evlavie chiar săvârșii acest proces, căci îmi părea că am în mâni o carte sfântă.

*) Nu cred că se poate dovedi astă alipire mai mare, dar nici cele spuse mai înainte sunt presus de orice indoială. R.

**) Cunosc mai mulți de felul acesta, atât bărbați cât și femei. R.

***) Nu totdeauna, die ! Să fi văzut pe bunica mea în anul al 80-lea !

†) Pasiunea e un vițiu, die, . . . dragostea adevărată nu-i permis să fie pasionată ! (părere personală, nici decum generală.)

Nici cu Dora însași n'ăș fi tractat mai blând și mai cu tact.

Pe pagina primă cetii macsima mamei-sale. Era nemțește scrisă, — căci la noi se scrie mult nemțește prin albumuri.

„Brauchst ihm nicht Alles abzuschlagen,
Stets auf der Hut nur musst du sein,
Kein unbedingtes „ja“ ihm sagen, —
Doch auch kein unwiderrufflich „nein“!

Pe românește ar însemna următoarele :

Nu-i denega totul.
Fi vecinic pe pază.
Nu-l asigura necondiționat
Însă nici nu-l respinge irevocabil.

Aceste patru șire i-le dăduse deci mamă-sa drept macsimă de viață pentru tinerețe. La această macsimă se înșirau alte inscripții ținute în tonul acesta, cari de cari mai convenționale, mai calme și sentențioase. Nici un cuvânt de caldă și sinceră dragoste, nici o mărturisire, nici o oftare sau isbucnire de patimă.

Uf, pare că întrasem într'un salon, unde răceala și eticheta îți amortesc sentimentele.

Astfel era albumul Dorei, iar Dora era numai de șapte-sprezece ani!

Înse Dora măi era și din familie mare și în albumul ei nu puteau sta flecăriri de dragoste și naiyități. Lumea sentimentelor e mai mult pe sama celor — muritori.

Desamăgit și supărat îi presărai vreocâte-va cuvinte indiferente pe o pagină și îi retrimisei albumul.

* BCU Cluj / Central

Deatunci au trecut doi ani.

Dora e frumoasă încă. E palidă ca un chip de alabastru. În haina ei cea albă pare că e o sveltă mireasă, gătită pentru catafalc. „Un mort frumos, cu ochii vii ce scânteie n'afară“. Da ochii, numai ochii cei misterioși de negri mai dau semne de viață și atrag.

Fug tinerii, fug cu droaia de-o admiră și formează cerc în giurul ei, ca fluturașii în giurul unui crin. Dar iute mi-se reîntorc acești fluturași, căci privirile ei nu trezesc speranțe, precum răsar bunăoară viorelele în urma caldelor raze de soare, privirile acestea mai mult îngheață...

Incolo Dora are pentru toți o vorbă bună și înțeleaptă, pentru toți un gest nobil, ba chiar și câte un cochecet suris, — dar pentru nime n'are inimă. Și bieții fluturași, — inimă caută.

Am fost și eu ca ei odată, căutat-am și eu inima și am dat de — rețeta mamei.

Dora, ne cunoaștem!

Fide. io.

Despre veninuri.

De Dr. T.

(Fine)

Ce preparat au folosit Românele noastre din Jebel de lângă Timișoara și Unguroaicele dela Hódmező-Vásárhely și cum au ajuns în posesiunea lui, până acum nu se știe, dar este un proverb românesc foarte bun după care „pe bani tot poți cumpăra pe lumea asta: cinste, domnie, titluri, prietini, draguțe, mirese etc. numai mamă nu!“

E cu puțință că s'au folosit de preparatele ce se anonțiază pentru stêrpirea cloșanilor; mai departe locuind prin Bănat și băieși, eștia trebuie să cunoască unele preparate din băi saū de pe la cohuri.

Acum, până când femeile de câte ori voiesc se-și învenimeze bărbații, rivalele etc. aleg totdeauna drumul cu mâncările, de altă parte s'a observat că și bărbații, când voiesc să se revanșeze încă au aflat altă cale pentru femei, poate și mai rafinată. Doctorul Haberda a publicat în N. 9—1897 din Wiener klinische Wochenschrift un atare cas de înveninare la o servitoare din Stiria, și în legătură cu asta mai amintește de vre-o 5 casuri cunoscute până acum în literatură, tot înveninări de a femeilor prin somn din partea bărbaților sau a drăguților. Înveninarea asta a constat din introducerea canțității de arsen alb învéluit într'o hârtie sau cârpă după cum se folosesc la clasele înalte renumitele preparate numite „bureți de Paris“. Se pare că femeile asta nici n'au simțit-o, ci numai înveninarea generală. Câte femei vor fi murit după metoda asta, nu se știe; medicii numai din întâmplare au aflat casurile estea, și firește au făcut îndată și arătările la judecătorie.

E) Procedura civilă față cu casurile de moarte suspecte sau pripite.

Una dintre legile fundamentale a statelor civilizate e garantarea și apărarea siguranței personale. Pentru ajungerea scopului acestuia stă la dispoziția judecătorului tot aparatul administrativ, investigator și înarmat. § 111 din articlii nostri despre salubritatea publică impune secțiunea cadavrelor a) a oamenilor aflați undeva morți b) pentru statorirea unei boale lipicioase, adică când mor mai mulți înși după o altă fără de a se ști cauza, c) când autoritățile află de bine din motive publice, sau în urma unor denunțări, cumcă moartea ar fi fost nenaturală.

În casuri evidente de ucidere eșirea comisiunei la fața locului se înțelege de sine. Scopul comisiunei e să cerceteze că oare fost-a moartea naturală sau ba, și cum că în cazul ultim oare nu-i o sinucidere, sau moarte din întâmplare, ori vre un omor. Datorința medicilor legiști e să fasoneze sub jurământ despre tot ce au aflat și ce n'au aflat, se-și esprime prepusurile, să arete judecătorului că în care direcțiune se cerceteze mai departe și cari martori și persoane ar trebui ascultate pentru adunarea materialului de lipsă la eruarea vinovaților.

Spre norocire, cadavrele oamenilor înveninați cu arsen atât sunt de caracteristice, de și după ani se poate dovedi arsenul în ele, într'un timp când pătuzirea e foarte înăntată, încât alte boale saū înveninări nu se mai pot recunoaște. De sine se înțelege că cu cât se secționează cadavrul mai iute, cu atâta e mai ușor și pentru medici. Cadavrul unui om mort de holeră țepenește așa de caracteristic, cum nu se mai vede la altele, de oriși cine îl recunoaște. Așa am aflat eu cadavrul unui bărbat mort de holeră, — pe care l-am secționat în ziua a doua — cu musculaturile (Extensores) mânilor și a picioarelor contrase, încât degetele aveau aceeaș formă ca ghiarele paserilor răpitoare, iar un picior era rēdicat în aer de și cadavrul la început a fost așezat ca toate cadavrele pe spate întins și cu mâinile încrușițate pe piept.

Arsenul înghițit cauzează o aprindere a stomacului și a mațelor, dar starea asta se poate observa numai la cadavrele proaspete. Insuși arsenul întră în combina-

La Vatră.

Polemice.

III.

țiune chimică cu sulfurul și se naște atunci arsensulfid carele are o culoare galbină ca coaja dela citroane și se poate vedea foarte bine în cadavre. În capitlul IV „A mérgezési gyanu esetében követendő eljárásról“, se hotărăște toată procedura secțiunii și cu deosebire, că care părți se se taie din cadavru cu cuprins cu tot, se se sigileze în comisiune și se se pună la dispunerea chemicului dela judecătoria. Chemicul însuș procede după metoda lui Marsh sau a lui Otto „Anleitung zur Ausmittelung der Gifte“, care constă în distrugerea părților organice prin adaugerea de kalium chloricum și acid-hydrochlori și după aceea prin tractarea îndelungată a fluidității esteia încălzite la 60° C. cu H₂ S. din care pe urmă se preparează arsenul și se dovedește de atare prin reacțiunile sale.

Pe basa asta fasioează chemicul sub jurământ la judecătoria că respectivul om a fost înveninat cu arsenic și cumcă a murit din cauza asta.

În casurile acelea de înveninare când se poate procura și materia vomată, din asta asemenea se poate dovedi conținutul de arsen.

Pentru evitarea înveninărilor cu arsen minister. ung. de interne prin ordinațiunea din 1875 No 9215 oprește folosirea preparatelor de arsen în loc de albuminatele (fehérnye) mai scumpe la ficsarea colorilor pe postavuri și totodată aduce aminte ordinațiunea regulatoare a colorilor din anul 1874 No 36.685, atât cu privire la vestminte cât și cu privire la jucării și în general la obiecte, băuturi, vignete, flori, odăi, covoare etc. cari în urma conținutului de arsen pot deveni primejdioase pentru oameni.

Prin altă ordinaț. din 1869 No 5089 se oprește amestecarea de arsen la prepararea aprinzetoarelor cu pucioasă.

Cu privire la veninuri în general ministr. ung. de interne cere cu ordinaț. din 1869 No 2789, că toate persoanele cari sunt îndreptățite la ținerea veninelor, precum sunt fabricanții, apotecarii, medicii etc. sunt îndatorati, în persoană a ținea materiile acestea totdeauna sub încuietoare sigură, ca se nu se poată fura, iar când totuș s'ar întempla, se facă îndată arătare la autorități. Vinderea de veninuri la oameni suspecti e oprită și la cine s'ar afla trebuie confiscate și respectivii pedepsiți.

F) Tractarea unui om înveninat cu arsen. *)

Datorința primă e eliminarea veninului. Când cineva a mâncat ceva suspect, trebuie mai întâi se-și golească stomachul și asta o poate face foarte ușor, dacă își bagă un deget în gură sau o pană și așa prin gâdălirea gâtlegiului se escitează vomarea. Dacă bea apă caldă cât poate și repetează procedura asta, stomacul se clătărește așa. Pentru neutralizarea veninului care nu se mai poate voma, fiindcă a trecut în mațe, se bea apă, în care s'au stens feruri fierbinți — ferrum hydricum in aqua — și dacă este la îndemână, Magnesia usta din apotecă, în cantități mari, cu zilele întregi. Magnesia asta mai are avantajul de îl rupe pe pacient iute și la pânțele și așa se pot curăți mațele de venin. Chiar și veninul neutralizat, dacă remâne în mațe, încă se mai poate schimba sau descompune chimicește și de aceea trebuie forțat pacientul la o curățire generală. Și lapte, albuș de ou încă sunt bune de dat în lipsa altor leacuri, până sosește medicul.

Față de slăbiciunea mare a pacientului trebuie să bea cafea neagră, și frecat cu cârpe udate în apă rece.

„Parisul este crierul pământului“ a zis un mare scriitor frances, pe timpul când literatura francesă nu avea rivală. Același lucru s'ar fi putut zice despre Florența din timpul renașterii. În anticitate Atena, și la rîndul ei Roma cu drept cuvînt și-ar fi însușit același epitet.

Astăzi însă, cultura s'a revărsat peste întreg pământul, și din Tokio la Filadelfia se înalță centre luminate de mintea omenească. Nu mai există azi un „crier al pământului“, ci mai mulți „crieri“, cari concentrează și răspândesc adevărul, frumosul, și binele.

Este o firească evoluțiune în lume, dela autocratism sau centralism, la descentralizare sau democrație; Cultura și ea astăzi nu mai este un apanagiū al unora, ci s'a democratizat, și își deschide brațele lumii întregi.

Această regulă, expusă în mare, se aplică și în mic:

București sunt centrul culturii românești; dar nu numai București sunt centru de cultură românească. Ori unde se pornește o activitate culturală românească se naște un nou centru. Și cu cât aceste centre se vor înmulți, cu atât se democratizează, se vulgarizează științele, literale, și artele cu farmecele și utilitatea lor. Și o stea, cât de mică, va contribui la lumina cerului.

Presa fiind întâul stegar al culturii, când apare un ziar, e o dovadă că a găsit cui să spuie. Ziarul represintă mediul social care l-a creat, și e ținut să satisfacă cerințele mediului său.

Ca atare, un ziar românesc de provincie, și în special o revistă literară, în întâul rînd, va da tot ce va găsi „acasă“ bun, frumos, și folositor publicului său celui mai apropiat; se va sili însă, ca cercul cititorilor să și-l întindă cât mai mult răspândind cultură perfecționându-se, înbogățindu-și numărul publicațiilor de interes din ce în ce mai general, și, în legătură cu aceasta sîrguindu-se să concentreze în jurul său și condeie mai alese. Aceasta este linia de conduită, pe care socotesc eu că trebuie să o aibă o revistă din provincie.

Nu de puțină importanță este și faptul, că o revistă de la noi bine dirigeată poate deștepta gustul de a scrie și poate servi ca școală tinerimei noastre, căreia cu opreliștile ungurești, și în parte din cauza prea micilor mijloace de trai, nu prea îi vine la îndemână să cunoască producțiunile literare din Românta; celace unei publicațiuni periodice întotdeauna îi este mai cu chip.

De aceea și dări de seamă asupra publicațiilor românești, ar trebui să fie o rubrică constantă într'o revistă literară românească. Căci, ca să mă servesc de o comparație, dela vârtejul mare pornesc unde în ceruri, și în drumul lor întâlnesc un alt virtej mai mic, — dela acesta noi valuri se răspândește, până când toate se liniștesc pe o suprafață clară. . . .

Un soldat, în lupta culturală a neamului nostru, gazeta de provincie, va lupta, ținând seamă de ordinul generalului: presa din București.

Caransebeș.

Sever.

Dr. T.

*) Ziemssen, Handbuch der Intoxicationen, XV Band.

Anunț.

În Noemvrie a. c. intenționez a diserta cu fiicele mele Eugenia și Hela în orașele Bănatului și ale Ungariei. Voiu ceti într'o seară în limbă germană „*Die drei gegenwärtig lebenden weiblichen Generationen der intelligenten Rumänen Ungarns, des Banats und Siebenbürgens und die deutsche Schule im Zusammenhang mit ihnen*“; în altă seară în limba română: „*Femeia cugetătoare la finea veacului nostru*“, și adevă românește în seara primă. Fiicele mele vor declama românește și nemțește.

Ca să mi se ușureze planul de voiaj, rog respectuos pe onorat și drag neamul nost românesc, îndeosebi „reuniunile de femei“, pe unde aş putea conta la o sală nu de tot goală, a mă încunoștiința prin o cartă poștală, „că ași putea veni acolo“ asigurându-le că nici decum dlor prin asta nu s'ar obliga moralmente, ori materialmente: căci pe risicul meu aş veni, unde aş ști că locuiesc Români, și numai recunoscătoare le-aș fi pentru ajutorul ce mi-l ar da la ruta de drum.

Cu distins respect

Alexandrina Ioanoviciu Mathey.

Graz, Klosterwiesgasse 70.

NB. Ziarele binevoitoare românești sunt rugate a reproduce acest apel.

Cronica săptămînei.

Dela noi.

Logodnă: Dl Ioan *Ionăscu* învățător comunal în Vâlcele s'a logodit cu dsoara Minodora *Gabor* din Certeșul superior. Dl Stefan *Ghimbeșan* din Zernești s'a logodit cu dsoara Cornelia *Avramuș* din Toracul mare. Dl Nicolau *Rădoiu* din Doboli-inferior s'a logodit cu dsoara Terezia M. *Petru*, fiica proprietarului Mihail Petru din Doboli-inf. Dr Alesadru Borșia din Abrud s'a logodit cu dsoara Sabina David din Buciumi. Dorim fericire tinerelor părechi!

Știre personală. Dl Emil Prodan profesor de gimnastică în Blaj, a făcut, la universitatea din Cluj, examenul de cualificație din limba și literatura franceză. Felicitările noastre!

Fărechia regală română, la 30 septembrie n. noaptea a trecut prin Oradea-mare cu trenul accelerat.

La academia de drepturi din Oradea-Mare, sunt înscriși 40 juriști romani. Sâmbăta la 25 I. c. n. a avut loc sara de cunoștință, care a fost foarte animată, s'aștinut mai multe vorbiri însușefite.

Medic ungar tâlhar. Lenkei Béla, care a furat mai multe tablouri atât în Viena cât și în Budapesta, a fost osândit de cătră curtea cu jurați din Budapesta la doi ani temniță grea și la expulsarea din Austria. După

ispășirea pedepsei, osânditul va fi tras la cercetare și la tribunalul din Budapesta, pentru hoțiile comise aici.

La conferența episcopilor rom. cat. totuș au luat parte și epp. gr. cat., afară de Esc. Sa Mihai Pavel din Orade.

Nenorocire. În Cluj s'a întemplat în săptămîna trecută o mare nenorocire. S'a surpat cu putere teribilă o pivniță mare, acoperind sub ruini pe muncitorii, cari lucrau înlăuntru. Nouă inși au fost omoriți pe loc, iar vre-o zece greu răniți.

Pomi de nou înfloriți Cetim în „Revista Oreștiei“: Prin bogatele grădini ale Cugirenilor, mulți meri și peri au înflorit a doua-ooră, dar mai ales un pâr într'o grădină, a înflorit așa frumos, încât e alb ca în primăvară! Ear în Oreștie în o grădină, o viță de vie a înflorit! Pe ea jos sunt strugurii și la vîrfuri are deja flori nouă!

Frăție croată-maghiară. În 21 sept. n. Sêrbii din Sienițac (Croatia) au omorît trei unguri gândind că aceșia vor pune steag unguresc pe biserica lor și strigându-le: Voi prietini ai Ungurilor, ne-ați vindut!

Îndată s'aũ trimis 80 de jandarmi și o companie de soldați cari aũ prins și legat 70 de oameni.

Foile ungurești scriũ că agitatori fără inimă au spus țeranilor că vor veni ungurii și le vor lua chiar fierul din plug, îi vor face catolic și a.

Poporul însă abună samă va fi avut și alte motive, poate chiar aceleaș fapte s'aũ întemplat cari foile ungurești la amintesc ca născociri ale „agitatorilor“.

Îndată s'a înființat judecătoria statarială, deci bieții oameni vor fi pedepsiți foarte aspru. În timpul acesta jandarmii caută pe „agitatori“ ori unde, numai acolo nu, unde se află.

Constituire. Societatea de lectură a „Tinerimei gimnasiale“ din Blaj s'a constituit în 15 septembrie n. a. c. sub conducerea Dluș profesor Gavril Precup. Comitetul s'a constituit astfel: president: Corneliu Ordece stud cl VIII; secretar: Simeon Cheșian stud cl VIII; notar: Julian Aldică stud cl VII; bibliotecar: Ioan Bêlan stud cl VII; cassar: Ioan Negruș stud cl VII; controlor: Ioan Moldovan stud cl VIII.

Necrolog. Iulia Bortoș fiica adoptivă dlui Ioan Vancu învățător în Arad a reposat acolo în etatea de 15 ani.

† **Alexandru Roman.** O-nouă perdere pentru poporul românesc! Încă un brav și venerabil stâlp al culturii și literaturii române s'a prăbușit sub lovitura morții.

Alexandru Roman, profesor de limba și literatura română la universitatea din Budapesta, membru al academiei române din București, zelosul român, oare când deputat naționalist în dieta din Budapesta și neobosit publicist, apărătorul cu peana și cu cuvântul a cauzei române, — a încetat din viață, fără veste, în 27 s. n. la 10 ore înainte de ameazi în *Sebeșul săsesc* și s'a îngropat în 29. tot acolo.

Pătrunși de durere și regret pentru această perdere, care lasă un gol mare în vicața noastră publică, trimitem condolențele noastre familiei întristate a reposatului.

Din România.

În 3. oct. n. se ține la București o mare adunare de *simpatie* pentru cauza Românilor din Transilvania și Ungaria. Asemenea comitetul național studentesc pregătește o acțiune mare.

Din străinătate.

Tostul lui Wilhelm tot încă nu le dă pace Ungurilor, nici Ungurii tostului. Mai ales decând împăratul s'a hotărât (25. sept.) a pune în Pesta câte-un monument neamțului Gerhard, românului Ioan Huniade, Croatului Nic. Zrini și la șapte unguri, în parte foarte contrari Austriei, eu mai pot de bucurie și și-o arată în mod adevărat copilăresc. Unii zic că Wilhelm li-a mijlocit și astă mângăiere, alții că venirea sa a fost numai un ochi în lanțul lucrurilor ce s'au întâmplat, dar toți sunt convinși că aceste lucruri îi vor duce pe vârful dorințelor lor și că treapta întie au și suit-o. Adecă a fi introduși în cercul popoarelor culte și recunoscuți ca stat (maghiar se înțelege).

Ar fi frumos, dar uu-i așa Chiar Germanii — cari au ce căuta în Ungaria — foarte arare-ori o numesc așa, nici despre Austro-Ungaria nu prea vorbesc, ci numai despre Austria care după convingerea lumii întregi cuprinde în sine și Ungaria. Așa se vede oriunde, precum la congresul medicilor din Moscva când s'au văierat foile ungurești cât de greu a fost a convinge chiar Rusia oficială despre o Ungaria de sine stătătoare.

Astă stare de lucruri nu se poate schimba în câțiva ani sau chiar zece de ani, cu atât mai puțin prin un cuvânt, fie-l spus oricine. De altfel numai foile liberale (adecă cele jidovești) au ținut isonul împăratului: Berl. Tageblatt, Börsencourier, matusa Voss, Kölnische și încă câteva mai mici. Celelalte, mai ales cele naționale-l cinstesc cu porecle ca: W. der Höfliche și amintind obrăznicia unor foii ungurești că un crai unguresc (Siegund care ca împărat a fost între altele și domnitorul Ungariei) ar fi dat strămoșului lui Wilhelm țara Brandenburg, daŭ espresione așteptării că acuma Wilhelm cel politicos le va mulțumi cum se cade Ungurilor că dlor au binevoit a-i ridica neamul. Poate și mai mult îl va supăra porecla „W. der Wortreiche“ (cel vorbaret) față cu a bunicului său W. der Siegreiche (cel învîrgător).

Scurt, entuziasmul împăratului nu e împărțit nici decum de poporul german, așadar cuvintele aceluia trec ca ale orîi cui. Cel mult vor aduce pe Unguri: se ieie asupra lor și a noastră o cotă mai măișoară ceea ce pare a fi fost singurul scop al tostului.

Tot atât de rece rămâne poporul României față cu visita regelui Carol la Pesta, dintre ziariști numai cei jidovești au primit invitarea celor din Pesta.

*

Puterile continentale s'au unit încontra Angliei și vor cere dela ea retragerea oastei din Egipt, unde ea nu mai are ce căuta. Până în zilele din urmă foile englese au refuzat ori ce apropiere fie cătră Germania, fie cătră Rusia, căci „stăpîna mărilor n'are lipsă de aliați“. În ascuns însă au sperat că puterile continentale se vor încăera și când amîndouă părți vor fi slăbite, se intervină Anglia. Deodată însă au cam slăbit și privesc cu îngrijire la tot ce să întemplant.

M u s i c ă.

„10 cântări populare românești“ culese și aranjate pentru pian de V. Șorban. Dedicăție Doamnei Viorica V. Mihali.

În Nr 19 al „F. L.“ am făcut deja amintire despre această piesă musicală a dlui V. Șorban. Și deastadată nu putem decât recomandăm cu deosebită căldură în atenția On. public românesc și mai ales a pianistelor noastre aceste melodii dulci, românești, pe cari nu te ai urî să le ascuți ori de câte ori le ai auzi. Talentul dlui V. Șorban merită cel mai călduros sprigin, și mare pagubă ar fi pentru noi când dl Șorban ar lăsa un talent cum este al Dsale să rămână un tezaur ascuns.

Ediția e foarte elegantă și portretul româncei frumoase în costum național pe coperta piesei îi dă un deosebit farmec.

Prețul piesei e un fl v. a. și se poate procura și dela redacția noastră.

Deslegarea ghicitei din Nr 22, e următoarea:

Să-ți dau gândurile mele
Dorul meu să ți-l dau ție
Crede-mă că toată clipa
Ți ar părea o vecinicie.

De Lucreția Suciu.

Bine au deslegat-o doamnele și domnișoarele: Luisa Oltean din Felső Szöcs, — Lucreția Poruțiu n. Ianza din Chereceea, — Sabna Opru din Visag, — Ana Lazarovici din Feni, — Răfla Monda din Sângiorgiul român, — Olympia Morariu n. Mihelțian din Cubin, — Victoria și E. Emilia Doctor din Hașfalău, — Victoria Vicaș din Hidig, — Iosana Pap din Tinca, — Valeria Degan din Branișca, — Eugenia Vidu din Hălmagiu, — Otilia Caba din Cheud, — Marița Rocsin n. Bibescu din Tamașda, — Maria Frâncu din Cetea.

Domni: Iosif Liuba din Măidan, — Petru P. Roșca din Zlatna, — Vasiliu E. Moldovean din Beins, — Eremia Tahis din Sângiorgiul român, — George Ciuhand din Roșia, — Ionel Popeneacu din Veneția inf.

Premiul l-a câștigat dșoara Ana Lazarovici din Feni. Dșoara binevoică a ne avisa care numer din „Bibl. p. toți“ dorește să i-l espedăm.

Posta redacției.

Dșoarei A. I Lugoș Premiul dorit s'a espedat.

Dlul I. L. Măidan. Nr 21 s'a espedat, 6 va urma mai târziu.

Dlul Delaobad. Am primit, mulțumim! Salutari!

Dnei V. D. Hașfalău, Nr 21 s'a espedat.

Dlul Ghiță d-Roși. Am primit ghicirile, vă mulțumim.

Dlul P. C. Poeni. Am primit, se va publica, vă mulțumim!

Roșia. Vă rugăm să ne scuzați eroarea, carea s'a întemplant fără să vrem.

R. S. R. în Sibiu. Trimitem cu plăcere revista, am espedat o dela început, toți numerii afară 2, 6 și 7 pe cari nui avem nici noi. Nu trebuie adresă mai amănunțită?

Dlul N. O. Uzdin. Am espedat îndată abonamentul la „Foaia pentru toți“ rugându-mă în deosebi și eu să ți-se trimită toți numerii pe 1/2 an (iul. dec).

Emilian. Cluj. E foarte natural că revista să va espeda regulat la Cluj și ori unde ați fi Dvoastre Mulțumim. pentru manuscris! Doriți toți numerii?

Lui Fidelio: Îubește pe care te iubeste! P. P. R. din Z.

Dlul I. F. Arad. Poesiile populare le am primit, vom alege.

Dnei A. R. P. Comlos. Dnii M. B. Lugoș. P. P. R. Zlatna. Cărțile comandate le-am espedat, mulțumim!

Dlui Iustin Ardelean în Oradea-mare. Mi-a venit la cunoștință că Dta în nrl ultim al Vulturului și în alții precedenți te ocupi și de mine. Asta nu ar face nimic dar mă mir, că alți numeri îmi sosesc regulat iar cei cu pricina -- nu. De ce nu-i espedezi și pe ăștia? Dorești să aibi controverse cu mine dar mă atacă din spate și nu față? Aceasta nu-i vorbă, se potrivește cu Dta dar nu e lucru cinstit! Binevoește dar a mi trimite nrii din cestiune ca să văd și eu că ce am „păcătuit.“

În nrl ultim aud că te ocupi de soțul meu. Tocmai aceasta vezi mă face ca să-ți cer nrii, mai ales pe cel ultim unde, după cum se zice, îl critici (!) vezi bine, în felul, stilul și limba Dtale, o limbă carea o poți numi ori ce fel de limbă, numai cinstită și cultivătoare nu, cu atât mai puțin spirituală (prima condiție la o foaie umoristică dle!).

În treacăt -- deoarece încă nu am citit ce ai scris, dar am auzit ceva puțin, -- îți observ însă atât, că soțul meu e cu mult mai ocupat cu lucruri serioase folositoare națiunii noastre decât să aibă vreme a face vorbărie cu D-ta. Densul e un muncitor serios, onest și conștient pe terenul literar

și nu un pierde vară sau trântor, nu un om care umblă toată ziua din birt la cafenea și din cafenea la birt!

Dacă vrei Dta să te cerți, atunci poftim ceartă-te cu mine, nu cu oameni cu cari Dta nu ai nimic de a face, nici în clin nici în mănec. Soțul meu deși flo-român e străin, asta nu ar trebui să uiți nici-o dată ori cât de mărginit om să fii, -- ar trebui să știi deci că nu e îndătinat la manierele, și limbagiul nostru, mai ales cel „Vulturesc“--bihorenesc. -- Mai departe, ar trebui să știi că soțul meu a folosit și e folositor națiunii noastre și literaturii românești atât cât Dta nici să trăești 100 de ani nu vei putea să-i folosești. N'ar trebui să îți viți limba unde nu îți ferbe oala!

Dacă ai cu mine -- ceea ce e și adevărat -- daraveri, pofteste. O știi și aceea că prin aceasta vrei să faci reclamă „Vulturului“ -- apoi de, eu bucuros o fac; numai poftim și procede ca un luptător pentru cauză dreaptă, nu în ascuns; trimite-mi nrii ceruți ca să știu ce vrei. Deși până acum nimini nu știu să fi stat de vorbă cu Dta pentru vorbele cu cari i-ai murdărit în „Vultur“ pentrucă nu te au ținut demn de o așa onoare, -- haid să te cinstesc eu, să îți facem reclama dorită!

Lucreția Rudow-Suciu.

Ghicitura de șah.

De Ghiță dela Roși.

lu:	me-	Fu-	în	ve-	Ne-am	ne-	tre-	ca	în	rul,	spre	să i	flet	a-
	ur-	„Pri-	să...	riș	ur .	cea,	sting	ște	vin-	a-	su-	ma-	rul	
tre-	ru-	De-	ște	duș	spu-	În-	Pri-	gul	să-'mi	la-	Și	lui	și	Sar-
mă		scu.	prin-	ian	tun-	a-		du-	ni-	cu	rat	cas-		va-
va-	a-	ochi	A-		te	me		ur...	său		da	e	de-	mul
	fi-	tre	duș	cu	Tra-	un	De-	li-	a-	a-	schis	că	A-	
va-	a-	e!“	i-	ra-	M'a	gei	mec	tea	o	te-	mi-	ur...	Și	mi-a
ți-	per-	e-		dra-	far-	la	Doi*	ur.	De	plu-		mea.	de-	a-
zis	rul	gă-	a-	ro-	me-	gați.		la-	da-	tă-'mă	za-	Cu	Și	tu,
	ca-	de-	le,	bo-	iul	dă	că	bo-	eî	nă	cum,	cât	ta	
al-	Și-am	să-mă	ța,		pică,	ta		pli-	ra-		Și-'n	ur,	a-	rul,
re		bă	le!“	ra-	in-	se		tă-	să,	rul	mi-	L'am		bi-
Dor	nă	Spre	ui-	pul	bi-	'Mi-a	te,	„A-	spre	Eu	maî	ju-	va-	duș
	Spre	pe-o	iu-	El	poa-	cu-	te-	du-	A-	ne	bit	rac	iu-	
per-	mea	s'a	scum-	tat:	său	ta	zis:	lo-	zaur:	să-	spre	E	gră-	a-

Să deslegă după săritura calului. Termin de deslegare peste 3 săptămâni, se va sorti o carte.